

Editör
Prof. Dr. Ömer KARAOĞLU

Osmanlı-Türkiye İktisat Tarihi **Araştırmaları - I**

**İmparatorluktan Cumhuriyete İktisadi ve Sosyal Yapılar,
Kırılmalar ve Süreklilikler**

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2026

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1347
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi

Yayın No | Publication Number: 2026/97

Kitap Adı: Osmanlı-Türkiye İktisat Tarihi Araştırmaları – I
İmparatorluktan Cumhuriyete İktisadi ve Sosyal Yapılar,
Kırılmalar ve Süreklilikler

Book Title: Studies in Ottoman-Turkish Economic History – I
Economic and Social Structures, Ruptures and Continuities
from Empire to Republic

ISBN: 978-625-8585-90-2

DOL: doi.org/10.64161/filiz.9786258585902

Yazar(lar) | Author(s): Prof. Dr. Ömer KARAOĞLU

Kurum | Institution: İstanbul Üniversitesi, İktisat Tarihi Anabilim Dalı | İstanbul University,
Department of Economic History
Murat ÇELİK

Kurum | Institution: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bilim Tarihi Bölümü |
Ankara Yıldırım Beyazıt University, Department of History of Science
Mehmet Emin YARDIMCI

Kurum | Institution: Kocaeli Üniversitesi, İktisat Bölümü | Kocaeli University,
Department of Economics
Mehmet Akif YALÇIN

Kurum | Institution: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İktisat Tarihi Anabilim Dalı | Manisa Celal Bayar University, Salihli Faculty of
Economics and Administrative Sciences, Department of Economic History
Kamil Semih KALYONCUOĞLU

Kurum | Institution: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisat Bölümü | Bolu Abant
İzzet Baysal University, Department of Economics
Cihan GÜNEŞ

Kurum | Institution: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İktisat Bölümü | Zonguldak Bülent Ecevit University, Department of Economics
Mustafa Can GÜRIPEK

Kurum | Institution: İstanbul Üniversitesi, İktisat Tarihi Anabilim Dalı | İstanbul University,
Department of Economics
Aytuğ Zekeriya BOLCAN

Kurum | Institution: İstanbul Üniversitesi, İktisat Teorisi Anabilim Dalı | İstanbul University,
Department of Economic Theory
Ü. Serdar SERDAROĞLU

Kurum | Institution: İstanbul Üniversitesi, İktisat Tarihi Anabilim Dalı | İstanbul University,
Department of Economic History

Konu Kategorisi | Subject Categories: İktisat, İktisat Tarihi | Economics, Economic History

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 16 x 23 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 295

Yayın Tarihi | Publication Date: Ağustos 2026 | August 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye

Mizanpaj | Layout: Vildan YAVUZ

Kapak | Cover: Kitap kapak görseli APİKAM Arşivi'nden alınmıştır.

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 77398)

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Tosyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

YAZARLAR HAKKINDA

Aytuğ Zekeriya Bolcan

Lisans eğitimini 2008 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü'nde, yüksek lisans eğitimini ise 2011 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi alanında tamamladı. 2014-2016 yılları arasında Universitat Autònoma de Barcelona'da International Doctorate in Economic Analysis programında yüksek lisans derecesi almış olup; doktora derecesini ise 2023 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bölümü'nden aldı. Hâlen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü İktisat Teorisi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapan Bolcan'ın Uluslararası Ticaret Ağlarının Oluşumu: Kıta Ablukası Örneği ve İthalat Bağımlılığının Bedeli: Türkiye'de Ödemeler Dengesi Kısıtı ve Büyümenin Sınırları, 1970-2010 başlıklı kitapları ile merkez bankası bağımsızlığı, gelir eşitsizliği, yeşil ekonomi, kalkınma, davranışsal iktisat ve kurumsal iktisat üzerine yayımlanmış kitap bölümleri bulunmaktadır. Çalışmalarını iktisat teorisi, uluslararası iktisat, makroekonomi, para politikası ve iktisat tarihi alanlarında sürdürmektedir.

Murat Çelik

Murat Çelik, lisans derecesini 1994'te Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü'nden almış; yüksek lisans derecesini ise 1997'de yine aynı üniversitenin Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nden, Enformasyon Toplumu konulu teziyle almaya hak kazanmıştır. Doktorasını Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Osmanlı Medreseleri ile Avrupa Üniversitelerinin Mukayesesi: 1450-1600 başlıklı teziyle tamamlamıştır. Osmanlı tarihi, Avrupa tarihi, eğitim tarihi, veri yönetimi ve Arap Yarımadası başlıca çalışma alanlarıdır.

Cihan Güneş

Lisans eğitimini 2010 yılında Marmara Üniversitesi İktisat Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans derecesini 2013 yılında Marmara Üniversitesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı'nda, doktora derecesini ise 2019 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı'nda almıştır. "Karadeniz'de Uluslararası Ticaret ve Kurumların

Rolü (1830-1914)” başlıklı doktora tezine Liberal Düşünce Topluluğu tarafından 2021 yılı İktisat Ödülü verilmiştir. 2013 yılında Bingöl Üniversitesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı’nda araştırma görevlisi olarak akademik kariyerine başlamış, 2014-2025 arasında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı’nda çalışmış, 2025 itibarıyla da Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı’nda çalışmalarını sürdürmektedir. 19. ve 20. yüzyıl Osmanlı/Türkiye iktisat tarihi alanında çalışmalarını sürdürmektedir.

Mustafa Can Güripek

1993 yılında Tokat’ta doğdu. Yeşilköy Anadolu Lisesi’ni bitirdikten sonra (2011) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans eğitimini (2015) tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı’nda yüksek lisansını 2018 yılında tamamladı. 2019-2020 eğitim yılında Bulgaristan National and World Economy University’de misafir öğretim üyesi olarak görev yaptı. 2023 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat doktora programından mezun oldu. 2024-2025 yıllarında Cambridge University’de post-doktora yaptı. Osmanlı İktisat tarihi, Cumhuriyet dönemi iktisat tarihi, finans ve ticaret tarihi ile ilgilenen Güripek’in Osmanlı İmparatorluğu’nda İktisadi Düşüncenin Modernleşmesi ve Hayriye Tüccarları (Kitap Kurdu Yayınları, 2022), Osmanlı İmparatorluğu’nda Bulgar Burjuvazisinin Doğuşu ve Ticaret Ağları (Libra Yayınları, 2024) başlıklarıyla yayımlanmış iki kitabı bulunuyor.

Kamil Semih Kalyoncuoğlu

Kamil Semih Kalyoncuoğlu, lisans derecesini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü’nden almış; yüksek lisans derecesini ise Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Tarihi Anabilim Dalı’ndan “Lazistan Sancağı’nın Sosyo-ekonomik Yapısı (1877-1918)” konulu teziyle almaya hak kazanmıştır. Doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda “Osmanlı Devleti’nde Ekonomik ve Mali Boyutlarıyla Ayan Müsadereleri (II. Mahmud Dönemi 1808-1839)” başlıklı teziyle tamamlamıştır. İktisat tarihi, Osmanlı sosyo-ekonomik yapısı, iktisat düşüncesi ve mali tarih başlıca çalışma alanlarıdır.

Ömer Karaoğlu

1967 İstanbul doğumlu Karaoğlu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü’nden 1991 yılında mezun oldu. Aynı üniversitede Türk İktisat Tarihi alanında yüksek lisansını (1994) ve İktisat bölümünde doktorasını (1998) tamamladı. Türk-Osmanlı iktisat düşüncesine dair çeşitli dergilerde yayımlanmış makaleleri, “Osmanlı İktisat Tasavvuru ve Modernleşme”, “Servetin Denetimine Yönelik Bir Uygulama:

Müsadere” adlı kitapları ve Osmanlı-Türk İktisat düşüncesi alanına ilişkin açıklamalı sadeleştirme çalışmaları yayımlandı. Sakarya Üniversitesi’nde araştırma görevlisi (1993-2000) ve öğretim üyesi (2013-2016) olarak çalışmış olan yazar, halen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı’nda öğretim üyesidir. İktisat Tarihi, Türk İktisat Tarihi ve İktisadi Düşünce Tarihi alanlarında dersler veren yazar, daha önce SAÜ’de İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi müdürlüğü görevini yürütmüş, halen aynı programın Anabilim Dalı başkanlığı görevini (İÜ İktisat Fakültesi) sürdürmektedir.

Ü. Serdar Serdaroğlu

1985 yılında Sivas’ta doğdu. Lisans eğitimini Maliye ve Kamu Yönetimi Bölümü’nde (2009), yüksek lisansını ise İktisat Tarihi Anabilim Dalı’nda (2011) İstanbul Üniversitesi’nde tamamladı. Doktora derecelerini ise University of Birmingham Osmanlı Çalışmaları Merkezi’nde İktisat Tarihi alanında 2018 yılında ve İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda 2024 yılında elde etti. Şubat 2010 - Temmuz 2020 arasında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Tarihi Kürsüsü’nde araştırma görevlisi olarak görev yaptı. Halen aynı kürsüde Dr. Öğretim Üyesi olarak çalışmalarına devam eden Serdaroğlu’nun “Osmanlı Devleti’nde İlk Banka: Dersaadet Bankası, Tüccarlar ve İş Ağları (İktisat Yayınları, 2020)”, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türk Finans Tarihi (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, 2025)” ve “Osmanlı-Türkiye İşletme Tarihine Giriş: Osmanlı İktisat Tarihinin Sunduğu Birikim (Filiz Yayınevi, 2026)” başlıklarıyla yayımlanmış üç kitabı bulunuyor. Hâlihazırda ‘İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İstanbul İktisat Dergisi’nin yardımcı editörlüğünü yürütmekle beraber, 19. yüzyıl Osmanlı İşletme ve Finans Tarihi bağlamında ticari-finance operasyonlar, tüccarlar, iş ağları ve şirketler üzerine araştırmalarına devam etmektedir.

Mehmet Akif Yalçın

Lisans eğitimini 2017 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü’nde tamamlamıştır. Yüksek lisans derecesini 2020 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Tarihi Anabilim Dalı’nda hazırladığı “1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı’nın Mali Sonuçları: Ticaret ve Savaş Tazminatları Meselesi” başlıklı teziyle almıştır. Halen aynı enstitü bünyesindeki İktisat Doktora Programı’nda eğitimini sürdürmekte olup, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı’nda araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. Akademik çalışmalarını ağırlıklı olarak Osmanlı mali tarihi, para tarihi ve savaş tarihi alanlarında sürdürmektedir.

Mehmet Emin Yardımcı

Mehmet Emin YARDIMCI, Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü'nden lisans derecesini 1995 yılında almıştır. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Tarihi Anabilim Dalında Yüksek Lisans çalışmasını 1998 yılında tamamlamıştır. 2004 yılında aynı üniversitede Doktora tezini bitirmiştir. Osmanlı İktisat Tarihi alanında çalışmalarına devam etmektedir.

TAKDİM ve ÖNSÖZ

“İnsanlar kendi geçmişlerinde hazırlanmadıkları bir şeyle karşılaştıkları zaman, bilinmeyi adlandırmak için el yordamıyla sözcük ararlar. Karşılaştıkları şeyi tanımlayamadıkları, hatta anlayamadıkları zaman bile bu böyledir.”

Eric J. Hobsbawm,
Aşırıliklar Çağı (1996, s. 334)

Bu kitap, kıymetli yazarların, Hobsbawm'ın işaret ettiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin iktisadi tarihinde karşılaşılan durumlar karşısındaki arayışlarının bir araya gelmesiyle tezahür etmiştir. Editörlüğünü üstlenmekten mutluluk duyduğum bu kitap, alanında uzman ve yetkin araştırmacıların imparatorluk ve ulus-devlet sürecinde yaşanan iktisadi olaylara, finansal gelişmelere, yapısal ve kurumsal dönüşümlere ekonomik bir pencereden bakarak, yeni bir soluk getirmeye çalışmaktadır. Bu kitapta, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan iktisadi ve sosyal dönüşüm süreçlerini, farklı disiplinlerden beslenen çok katmanlı bir bakış açısıyla ele almayı amaçladık; tekil bir anlatının sınırlarını aşarak çoğulcu bir tarih okuması sunmayı hedefledik. Bu yönüyle kitap, yalnızca belirli bir dönemin ya da meselenin izini sürmekle kalmayıp, aynı zamanda tarihsel düşünmenin imkânlarını da tartışmaya açmaktadır.

Elinizdeki eser, ‘Osmanlı-Türkiye İktisat Tarihi Araştırmaları’ üst başlığıyla yayımlanması planlanan ve devam etmesi öngörülen bir serinin ilk kitabıdır. Osmanlı ve Türkiye iktisat tarihi alanındaki özgün araştırmaların derlenmesi amacıyla tasarlanan bu seri, *Osmanlı-Türkiye İktisat Tarihi Araştırmaları I: İmparatorluktan Cumhuriyete İktisadi ve Sosyal Yapılar, Kırılmalar ve Süreklilikler* başlığını taşıyan bu ilk ciltle okuyucuyla buluşmaktadır. İlerleyen dönemlerde hazırlanacak yeni ciltlerle serinin alandaki güncel araştırmaları düzenli olarak bir araya getiren sürekli bir yayın çizgisine kavuşması hedeflenmektedir.

Eserde yer alan çalışmalar, arşiv belgelerinden nicel verilere, teorik tartışmalardan mikro tarih örneklerine kadar uzanan geniş bir metodolojik çeşitlilik sergilemektedir. Bu çeşitlilik, yalnızca konuların zenginliğini değil, aynı zamanda tarih yazımının farklı araç ve yaklaşımlarla nasıl derinleştirilebileceğini de

göstermektedir. Dolayısıyla bu kitap, bir yandan belirli tarihsel meseleleri tartışırken, diğer yandan tarihçilik pratiğinin kendisine dair dolaylı bir tartışma da yürütmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne uzanan iktisadi ve sosyal süreç, kurumlarla ve kişilerle sınırlı değildir. Üretim ilişkileri, mülkiyet yapıları ve toplumsal aktörlerin konumlanış biçimleri üzerinden şekillenen farklı boyutları olan bir değişimi ifade etmektedir. Bu geniş zaman dilimi, klasik dönemden itibaren devletin ekonomik düzen üzerindeki belirleyici rolü, mali yapının sürekliliği ve kriz anlarında ortaya çıkan müdahale mekanizmaları ile karakterize edilirken; aynı zamanda küresel ekonomik sistemle kurulan ilişkiler ve iç dinamikler doğrultusunda devamlı yeniden tanımlanan bir yapıya da işaret etmektedir.

Özellikle 18. yüzyıldan itibaren belirginleşen dönüşüm süreçleri, Osmanlı ekonomisinin hem içsel hem de dışsal baskılar karşısında yeniden konumlandığını göstermektedir. Parasal dalgalanmalar, fiyat hareketleri, ticaret ağlarının genişlemesi ve Avrupa ile artan ekonomik etkileşim, makroekonomik dengeleri değiştirdiği gibi toplumsal yapının farklı kesimlerini de doğrudan etkilemiştir. Bu süreçteki ekonomik değişim tabii ki homojen bir şekilde gerçekleşmemiştir. Yerel düzeyde farklı dirençler, uyum biçimleri ve süreklilikler ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Türkiye Cumhuriyeti’nin iktisadi tarihi, yalnızca merkezî politikalar üzerinden yorumlandığında eksik kalacaktır. Bu politikaların sahadaki karşılıkları ve toplumsal yansımaları da değerlendirilmelidir.

Cumhuriyet’e geçişle birlikte ise iktisadi yapı, yeni bir kurumsal çerçeve içinde yeniden inşa edilmeye çalışılmıştır. Kalkınma stratejileri, devletin ekonomik rolü ve piyasa mekanizmaları arasındaki denge tartışmaları bu dönemin belirleyici unsurları olmuştur. Bu bağlamda Türkiye iktisat tarihi, yalnızca bir “kopuş” anlatısı üzerinden değil, Osmanlı’dan devralınan yapısal mirasın dönüştürülmesi ve yeniden yorumlanması süreci olarak ele alınmalıdır. Böyle bir yaklaşım, süreklilikler ile kırılmalar arasındaki ilişkiyi daha sağlıklı bir biçimde kavramayı mümkün kılmış, iktisadi ve sosyal tarih yazımına daha bütüncül bir perspektif sunmaya imkân sağlamıştır.

Doç. Dr. Murat Çelik ve Dr. Mehmet Emin Yardımcı’nın hazırladığı “Fiyat Devriminin Osmanlı Devleti Ekonomisi ve Suhte Ayaklanmaları Üzerindeki Etkisine Dair” başlıklı çalışma, 16. yüzyılda Avrupa merkezli “fiyat devrimi”nin Osmanlı ekonomik yapısı üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin medrese öğrencileri arasında ortaya çıkan suhte ayaklanmalarıyla olan ilişkisini inceleyen disiplinlerarası bir analiz sunmaktadır. Osmanlı tarih yazımında genellikle siyasi ve idari çerçevede ele alınan bu ayaklanmalar, makalede ekonomik dinamikler üzerinden yeniden değerlendirilmekte; böylece küresel ekonomik gelişmeler ile yerel toplumsal hareketler arasındaki bağ görünür kılınmaktadır.

Çalışma, özellikle Avrupa’dan gelen altın ve gümüş akışının yol açtığı enflasyonist baskılar, para tağşişleri ve mali krizler gibi unsurların Osmanlı

ekonomisinde yarattığı yapısal dönüşümleri analiz etmektedir. Bu süreçte vakıf gelirlerinin değer kaybetmesi, medrese öğrencilerine sağlanan ekonomik imkânların daralması ve ilmiye sınıfı içinde artan rekabet, suhtelerin ekonomik olarak kırılgan bir konuma sürüklenmesine neden olmuştur. Böylece ekonomik daralma sadece mali dengeleri değiştirmekle kalmamış, eğitim kurumlarının işleyişini ve toplumsal istikrarı da doğrudan etkilemiştir.

Makalenin önemli katkılarından biri, suhtelerin yalnızca bir “eğitim krizi”nin aktörleri değil, aynı zamanda ekonomik baskılar altında şekillenen bir toplumsal grup olarak ele alınmasıdır. Medrese mezunları arasındaki işsizlik, vakıf temelli gelir sisteminin erozyona uğraması ve taşra-kent dengelerinin bozulması, suhtelerin kolektif hareketlere yönelmesini hızlandırmıştır. Bu bağlamda ayaklanmalar, ekonomik eşitsizliklerin ve yapısal dönüşümlerin bir sonucu olarak değerlendirilmekte; Celali isyanları gibi daha geniş çaplı toplumsal hareketlerle ilişkili bir çerçevede ele alınmaktadır.

Doç. Dr. Murat Çelik ve Dr. Mehmet Emin Yardımcı’nın çalışması ayrıca Osmanlı ekonomisinin küresel sistemle etkileşimine de dikkat çekmektedir. Coğrafi keşifler, ticaret rotalarındaki yön değiştirmeler ve Avrupa’da hâkim olmaya başlayan merkantilizm düşüncesinin etkileri, Osmanlı’nın geleneksel ekonomik dengelerini sarsmış; bu süreç hem tarımsal üretimde hem de ticaret yapısında önemli kırılmalara yol açmıştır. Bu kırılmaların sonucu olarak artan vergi yükü, göç hareketleri ve üretim daralması toplumsal huzursuzlukların derinleşmesine katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak, makale fiyat devrimi ile suhte ayaklanmaları arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak Osmanlı iktisadi ve sosyal tarihine yeni bir yorum getirmeyi amaçlamaktadır. Ekonomik değişkenlerin toplumsal hareketler üzerindeki belirleyici rolünü vurgulayan bu çalışma, Osmanlı iktisadi tarihinin dinamiklerinin küresel ekonomik dönüşümlerle birlikte okunması gerektiğini güçlü bir biçimde ortaya koymaktadır.

Mehmet Akif Yalçın’ın çalışması, II. Mahmud döneminde Osmanlı para sisteminde yaşanan bozulmayı ve özellikle Cedid Beşlik adı verilen düşük ayarlı gümüş sikkelerin rolünü incelemektedir. 19. yüzyılın ilk yarısında yaşanan savaşlar, isyanlar ve ağır tazminatlar devlet maliyesini zorlamış; bu durum, taşşış uygulamalarını yaygınlaştırmıştır. Devlet, aynı miktardaki gümüşle daha fazla para basarak kısa vadede gelir elde etmiştir. Cedid Beşlikler bu politikanın en belirgin örneğidir. Ancak bu sikkelerin içindeki gümüş oranı hızla düşmüş, paranın reel değeri ciddi şekilde azalmıştır. Bu süreçte kötü para, iyi parayı piyasadan çekmiş; yani Gresham Kanunu işlemiştir.

1828-29 Osmanlı-Rus Savaşı ve ardından gelen tazminatlar, para politikasını doğrudan etkilemiştir. Noktasız ve noktalı beşlikler yoğun biçimde basılmış, devlet bu yolla büyük miktarda senyoraj geliri elde etmiştir. Özellikle noktalı beşlikler döneminde hem basım hacmi hem de devletin kârı ciddi biçimde artmıştır. Devletin uyguladığı bu politikalar kısa vadede finansman sağlamış olsa da uzun vadede ciddi sorunlara yol açmıştır. Enflasyon yükselmiş, döviz kurları artmış ve para sistemine

güven zedelenmiştir. Ayrıca düşük ayarlı paralar kalpazanlık faaliyetlerini teşvik etmiş, hatta sahte paralar gerçeklerinden daha yüksek gümüş içerebilmiştir. 1830'ların ortasından itibaren devlet para sistemini düzeltmeye yönelmiştir. Beşliklerin basımı durdurulmuş, daha yüksek ayarlı altılık sikkeler piyasaya sürülmüştür. Buna rağmen eski paralar tedavülde kalmaya devam etmiş ve sorunlar tamamen ortadan kalkmamıştır.

Yalçın, bu makalede tağşişin Osmanlı maliyesi için kısa vadede etkili bir araç olduğunu, ancak uzun vadede ekonomik istikrarsızlık yarattığını ortaya koymaktadır. Cedit Beşlikleri bu sürecin çarpıcı örneklerinden biri olarak işaret eden Yalçın'ın bu çalışması siyasi, askeri ve toplumsal kriz dönemlerinde ekonomik ve mali karar alma mekanizmalarının nasıl işlediğini incelemeyi amaçlayarak farklı bir bakış açısı sunmaktadır.

Dr. Semih Kalyoncuoğlu'nun çalışması; 19. yüzyıl Osmanlı hanedan kadınlarının ekonomik ve toplumsal konumunu, Sultan Abdülmecid'in kızı Fatma Sultan'ın tereke kayıtları üzerinden inceleyen mikro-tarihsel bir analiz sunmaktadır. Osmanlı tarih yazımında uzun süre harem anlatılarının gölgesinde kalan hanedan kadınlarının, bu çalışmada mülkiyet, gelir ve tüketim pratikleri üzerinden yeniden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu yönüyle makale, kadınların ekonomik tarih içindeki görünürlüğünü artırmayı hedefleyen literatüre önemli bir katkı sunmaktadır.

Çalışmanın temel kaynağını, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde yer alan ve Fatma Sultan'ın malvarlığını ayrıntılı biçimde ortaya koyan Hazine-i Hassa defterleri oluşturmaktadır. Fatma Sultan'ın sahip olduğu taşınır ve taşınmaz malları, gelir kalemleri ve servet bileşimini analiz etmek üzere kurgulanan bu çalışma, birincil kaynaklar aracılığıyla yalnızca servetin nicel büyüklüğünü değil, aynı zamanda Osmanlı elit kültürünün maddi dünyasını, tüketim kalıplarını ve statü göstergelerini de çözümlemeye çalışmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda da hanedan mensuplarının miras ve tereke uygulamalarının, İslam hukukunun genel prensipleri ile devletin mali çıkarlarının iç içe geçtiği özgün bir yapı sergilediğini ortaya koyan çalışma, mirasçısı olmadan vefat eden hanedan üyelerinin servetlerinin hazineye intikal ettiğini ve hanedan servetinin bireysel mülkiyet ile kamusal kaynak arasında konumlandığını göstermektedir. Fatma Sultan örneğinde görüleceği üzere, yaklaşık 25 milyon guruşluk servet, büyük ölçüde devletle bağlantılı gelir kaynaklarından oluşmakta ve ölüm sonrası yeniden merkezi mali yapıya dâhil edilmektedir.

Dr. Kalyoncuoğlu'nun çalışmasının önemli bulgularından biri, Fatma Sultan'ın servetinin büyüklüğü ile dönemin toplumsal ve ekonomik yapısı arasındaki çarpıcı eşitsizliktir. Bu servetin sıradan bir Osmanlı vatandaşının yüzlerce yıllık gelirine denk düşmesi hanedan mensuplarının ekonomik konumunun toplumsal hiyerarşideki yerini açık biçimde ortaya koymaktadır. Aynı zamanda ziynet eşyaları, gayrimenkuller, kira gelirleri ve hediyeler gibi kalemler Osmanlı elitinin tüketim kültürü ve maddi yaşam dünyasına dair önemli ipuçları sunmaktadır. Fatma Sultan'ın yaşam öyküsü üzerinden "zenginlik ve trajedi" arasındaki gerilim ortaya konmakta; erken yaşta yaşadığı aile

kayıpları, başarısız evlilikler, çocuklarının ölümü ve özellikle Ali Suavi olayı sonrasında yaşadığı siyasî baskılar, hanedan kadınlarının kırılgan yaşam koşullarını gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda çalışma, maddi zenginliğin bireysel mutluluk ve güvenlik sağlamadığına işaret ederek, Osmanlı modernleşmesinin çelişkilerini bireysel bir örnek üzerinden somutlaştırmaktadır.

Dr. Kalyoncuoğlu, Fatma Sultan'ın tereke kayıtlarını merkeze alarak Osmanlı hanedan kadınlarının ekonomik gücünü, toplumsal rollerini ve siyasal bağlam içindeki konumlarını bütüncül bir şekilde analiz etmektedir. Mikro ölçekte yapılan bu inceleme, makro düzeyde Osmanlı iktisadi ve sosyal tarihine dair önemli çıkarımlar sunmakta; özellikle kadınların ekonomik aktörler olarak tarih yazımındaki yerini güçlendirmektedir.

Dr. Cihan Güneş'in "Türkiye İktisat Kongresi'ne Karşı 'Tercih Edilmeyen' Liberal Kalkınma Reçetesi: İstanbul İktisat Komisyonu Raporu (1924-1926)" başlıklı eseri, erken Cumhuriyet döneminde iktisat politikalarının tek yönlü olmadığını ve alternatif kalkınma arayışlarının varlığını ortaya koymaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin erken dönem iktisat tarihinde daha önce çok fazla ele alınmamış bir konuda özgün bir bakış açısı getiren Dr. Güneş'in eserinde, 1924 yılında hazırlanan İstanbul İktisat Komisyonu Raporu incelenmekte ve bu raporun liberal bir kalkınma modeli sunduğu vurgulanmaktadır.

Dr. Güneş'e göre bu rapor, savaş sonrası ekonomik durgunluk yaşayan İstanbul'un sorunlarını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Ancak metin, basit bir durum analizinden ibaret olmayıp, piyasa temelli bir kalkınma programını içermektedir. Devletin doğrudan ekonomik faaliyetlerde bulunmasının eleştirildiği raporda, bürokratik genişleme yerine ticaretin ve özel girişimin teşvik edilmesi gerektiği savunulur. Türk unsurunun ekonomik hayatta güçlenmesi için uzun vadeli ve piyasa içinde gelişen bir süreç önerilir.

Hazırlanan raporda, İstanbul ekonomisi üretim, tüketim, liman faaliyetleri ve kredi yapısı gibi başlıklar altında kapsamlı biçimde analiz edilmiştir. İstanbul'un esasen bir üretim merkezinden çok ticaret ve dağıtım merkezi olduğu tespiti yapılmış, liman altyapısındaki sorunlar, kredi piyasasının yetersizliği ve tüketim yapısındaki kırılganlıklar ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Dr. Güneş, çalışmasında rapordaki analizlerin ardından sunulan önerilere, maliyetleri azaltmaya ve piyasa işleyişini iyileştirmeye yönelik tedbirlere yer vermiştir.

Dr. Güneş, bu çalışmada İstanbul İktisat Komisyonu ile Türkiye İktisat Kongresi arasında belirgin bir fark olduğunu öne sürmektedir. Komisyon'un daha teknik, analitik ve uygulanabilir öneriler sunduğunu, Kongre'de ise daha çok ahlaki ve normatif ilkeler etrafında durulduğunu tespit etmiştir. Bu durum, erken Cumhuriyet'te iktisadi düşüncenin farklı düzlemlerde üretildiğini göstermektedir. Makalenin son bölümünde Dr. Güneş, raporun neden uygulanmadığı sorusuna yanıt aramaktadır. Siyasi çekişmeler, merkeziyetçi eğilimler ve Cavid Bey'in tasfiyesi bu sürecin belirleyici unsurları olmuş,

netice itibarıyla liberal kalkınma seçeneği gündemden düşmüş ve yerini devletçi politikalara bırakmıştır. Makale, bu raporu Türkiye iktisat tarihinde gerçekleşmemiş bir alternatifi önemli bir belgesi olarak değerlendirmektedir.

Dr. Mustafa Can Güripek, “Değişen Düzene Direnen Aktörler: İskenderun’da Sosyo-Ekonomik Yapı, Kırımlar ve Süreklilikler (1890-1948)” başlıklı uzun soluklu yazısında, 19. yüzyıl sonundan 20. yüzyılın ortalarına uzanan süreçte İskenderun’un sosyo-ekonomik yapısını, küresel ekonomik dönüşümler bağlamında ele almaktadır. Çalışma, liman kentlerinin uluslararası ticaret ağları içindeki rolünü merkeze alarak, İskenderun’un küresel kapitalist sistemle nasıl bütünleştiğini incelemektedir.

Dr. Güripek, bu dönemde buharlı gemi taşımacılığı, demiryolu ağları ve serbest ticaretin yayılmasıyla birlikte Doğu Akdeniz’in dünya ekonomisine entegre olduğunu vurgulamaktadır. İskenderun, bu süreçte yalnızca bir ticaret noktası değil, aynı zamanda yabancı sermayenin, finans çevrelerinin ve çok uluslu ticari aktörlerin faaliyet gösterdiği bir merkez hâline gelmiştir. Bu durum aynı zamanda bölgedeki ekonomik yapının dışa bağımlı ve kırılgan bir karakter kazanmasına yol açmıştır. Dr. Güripek’in temel odağı, farklı siyasi ve ekonomik kırımlar karşısında ticari aktörlerin sürekliliğini ve değişimini incelemektir. II. Abdülhamid dönemi, Meşrutiyet yılları, Fransız mandası ve Türkiye Cumhuriyeti’ne katılım süreçleri ayrı dönemler hâlinde ele alınmaktadır. Makalenin temelini Şark Ticaret Yıllıkları’ndan elde edilen veriler oluşturmakta; ticaret, taşımacılık, sigorta ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren aktörlerin sürekliliği karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir.

Dr. Güripek elde ettiği bulgular üzerinden bazı güçlü ailelerin ve şirketlerin tüm siyasal dönüşümlere rağmen varlıklarını koruyabildiğini ortaya koymuştur. Buna karşılık, özellikle Cumhuriyet dönemine geçişle birlikte bazı sektörlerde aktör yapısının değiştiği ve yeni isimlerin öne çıktığı gözlemlenmiştir. Makale, İskenderun örneği üzerinden, küresel ekonomik sistemin yerel aktörler üzerindeki etkisini ve değişim ile süreklilik arasındaki gerilimi ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede Güripek’in çalışması yalnızca belirli bir coğrafyanın ekonomik tarihine ışık tutmakla kalmamakta; aynı zamanda Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş sürecinde yerel ekonomilerin küresel sistemle kurduğu ilişkinin niteliğini de tartışmaya açmaktadır. Özellikle liman kentleri üzerinden geliştirilen analiz, küreselleşme, merkez-çevre ilişkileri ve ekonomik bağımlılık gibi kavramların somut bir örnek üzerinden değerlendirilmesine olanak tanır. Makalenin dikkat çeken yönlerinden biri, uzun bir zaman dilimini kapsayan veri setini sistematik bir biçimde kullanmasıdır. Şark Ticaret Yıllıkları’na dayanan bu yaklaşım, yapısal değişimlerle birlikte, bu değişimlere rağmen varlığını sürdüren aktörleri de görünür kılmaktadır. Bu durum, iktisat tarihi çalışmalarında çoğu zaman göz ardı edilen “süreklilik” meselesini analizin merkezine taşımaktadır. Ayrıca çalışma, mikro ölçekte yürütülen bir inceleme olmasına rağmen, ulaştığı sonuçlar itibarıyla makro düzeyde yorumlara kapı aralamaktadır. İskenderun örneği üzerinden ortaya konan bulgular, Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemlerinde ekonomik yapının nasıl dönüştüğünü, hangi aktörlerin bu

dönüşümden güçlenerek çıktığını ve hangi alanlarda kırılmalar yaşandığını daha somut biçimde kavramaya katkı sunmaktadır. Bu yönüyle Güripek'in çalışması, hem yöntemsel yaklaşımı hem de sunduğu ampirik zemin bakımından alana değerli bir katkı niteliğindedir.

Dr. Aytuğ Zekeriya Bolcan, “2000-2026 Yılları Arasında Osmanlı İktisat Tarihi Üzerine İngilizce Akademik Literatürün Sistematik Taraması ve Değerlendirmesi” başlıklı makalesinde, 2000-2026 yılları arasında yayımlanan İngilizce akademik çalışmalar üzerinden Osmanlı iktisat tarihi literatürüne genel bir değerlendirme sunmaktadır. Bolcan'ın çalışmasının amacı, alanın tematik yönelimlerini, metodolojik dönüşümünü ve mevcut boşluklarını sistematik biçimde ortaya koymaktır.

Dr. Bolcan, 2000 sonrası dönemde Osmanlı iktisat tarihi çalışmalarının belirgin bir değişim geçirdiğini vurgulamakta ve bu süreçte kantitatif yöntemlerin yaygınlaştığını, ekonometrik analizler içeren çalışmaların arttığını ve arşiv verilerinin daha sistemli biçimde kullanıma sunulduğunu tespit etmiştir. Kliometrik yaklaşımın sık kullanılmasıyla birlikte Osmanlı ekonomisi, küresel iktisat tarihi tartışmalarına daha güçlü biçimde dâhil olmuştur.

Bu çalışmada Dr. Bolcan, mevcut literatürü; mali tarih, para ve fiyat hareketleri, dış ticaret, toprak rejimi, kurumsal yapı, demografi, sanayileşme ve Büyük Ayrışma tartışmaları olmak üzere sekiz ana başlık altında incelemektedir. Bu alanlarda özellikle vergi sistemleri, fiyat serileri, reel ücretler ve kurumsal yapılar üzerine yapılan çalışmaların öne çıktığını ve Osmanlı deneyiminin çoğu zaman Avrupa ile karşılaştırmalı olarak ele alındığını vurgulamaktadır. Bu makale, veri kaynakları ve yöntemler açısından da önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Literatürdeki çalışmalarda tereke defterleri, tahrir kayıtları ve şer'iyye sicillerinin en sık kullanılan kaynaklar arasında yer aldığının altını çizen Bolcan, regresyon analizi, zaman serileri ve karşılaştırmalı yöntemlerin öne çıkan teknikler olduğu tespitini yapmaktadır. Buna karşılık, ileri ekonometrik yöntemlerin sınırlı kullanıldığı ve bazı alanlarda veri eksikliği olduğu belirtilmektedir.

Bolcan yazısının son bölümünde odağını literatürdeki eksikliklere çevirmiştir. Kırsal ekonomi, erken dönem Osmanlı iktisadı ve bazı coğrafi bölgelerin mevcut literatürde yeterince ele alınmadığını ileri sürmekte, ayrıca nedensellik analizine dayalı yöntemlerin daha fazla kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Makale, Osmanlı iktisat tarihinin gelişen bir alan olduğunu ve yeni dijital yöntemlerle daha kapsamlı çalışmalar yapılabileceğini ortaya koyar.

Dr. Ü. Serdar Serdaroğlu'nun “Bir İktisadi Bilgi Mecrası Olarak Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi (1307-1312 / 1891-1897): İktisat, İşletme, Ticaret ve Finans Tarihi Bakımından Tematik Bir Okuma” başlıklı çalışması ise Osmanlı'nın ilk ticaret odası olan Dersaadet Ticaret Odası'nın resmî yayın organını, iktisat tarihi yazımında görece az başvurulan bir kaynak olarak gün yüzüne çıkarmaktadır. Dr. Serdaroğlu, gazetenin 1891-1897 yılları arasındaki nüshalarını iktisat, işletme, ticaret ve finans

tarihi olmak üzere dört tematik okumaya tabi tutarak; tarımın ticarileşmesinden sanayi dönüşümüne, dış ticaret ve liman faaliyetlerinden Düyûn-ı Umûmiye gölgesinde derinleşen malî tâbiyete ve Galata Borsası kotasyonlarına uzanan geniş bir alanı tek bir süreli yayın üzerinden çözümlemektedir. Çalışmanın en özgün tespiti, gazetenin yalnızca dönemin iktisadi olgularını kaydeden bir kaynak değil, fiyat cetvellerini, borsa kotasyonlarını ve ticari haber akışını kamusalılaştırarak piyasanın işleyişine doğrudan katkıda bulunan ve liberal bir iktisadi zihniyeti yayan bir aktör olduğudur. Devletin resmî mührünü taşıyan ancak içeriğinde serbest mübadele ve özel teşebbüs vurgusu hâkim olan bu yayın, geç Osmanlı modernleşmesinin devlet-piyasa ikilemini küçük ölçekte yeniden üretmekte; ayrıca Odanın savunduğu liberal yaklaşımın 1924'teki İstanbul İktisat Komisyonu Raporu'na uzanan düşünsel sürekliliğine işaret ederek kitaptaki diğer bölümlerle de verimli bir diyalog kurmaktadır. Bu yönüyle Dr. Serdaroğlu'nun çalışması, hem yeni bir kaynağı sistematik bir çerçeveye alana kazandırması hem de gelecek araştırmalara somut yollar önermesi bakımından önemli bir katkı niteliğindedir.

Bu kitabın Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan iktisadi ve sosyal tarih çalışmalarına ilgi duyan araştırmacılar için faydalı bir başvuru kaynağı olmasını temenni ediyorum. Farklı bakış açılarını bir araya getiren bu çalışmanın alandaki tartışmalara katkı sunmasını ve yeni araştırmalar için teşvik edici bir zemin oluşturmasını ümit ediyorum. Okuyucunun burada yer alan metinler aracılığıyla hem mevcut literatüre dair daha derinlikli bir kavrayış geliştireceğine hem de yeni sorularla düşünsel ufkunu genişleteceğine inanıyorum. Kitabın hazırlanma sürecinde gerek fikrî gerekse editoryal katkılarını esirgemeyen Ü. Serdar Serdaroğlu ve Mustafa Can Güripek'e, eserin yayımlanmasındaki destekleri için Filiz Kitabevi Genel Müdürü Oğuzhan Oruç Beyefendi'ye ve yayınevinin değerli çalışanlarına içtenlikle teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ömer Karaoğlu

Beyazıt-Fatih, 2026

İÇİNDEKİLER

YAZARLAR HAKKINDA.....	III
TAKDİM ve ÖNSÖZ.....	VII
<i>Ömer Karaoğlu (ORCID: 0000-0002-2366-9570)</i>	
İÇİNDEKİLER.....	XV
ÖZET.....	XVII
ABSTRACT	XVIII

BİRİNCİ KISIM

KLASİK DÜZEN VE YAPISAL KIRILMALAR

FİYAT DEVRİMİNİN OSMANLI DEVLETİ EKONOMİSİ VE SUHTE AYAKLANMALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE DAİR	3
<i>Murat Çelik (ORCID: 0000-0002-9460-8767)</i>	
<i>Mehmet Emin Yardımcı (ORCID: 0000-0002-2896-8342)</i>	

İKİNCİ KISIM

UZUN 19. YÜZYIL: PARA, SERVET VE AKTÖRLER

II. MAHMUD DÖNEMİ MESKUKAT-I MAĞŞUŞELER - CEDİD BEŞLİK ÖRNEĞİ.....	35
<i>Mehmet Akif Yalçın (ORCID: 0000-0002-5935-604X)</i>	
SULTAN ABDÜLMECİD'İN KIZI FATMA SULTAN'IN TEREKE KAYITLARI	63
<i>Kamil Semih Kalyoncuoğlu (ORCID: 0000-0002-5139-1959)</i>	

ÜÇÜNCÜ KISIM

İMPARATORLUKTAN CUMHURİYETE GEÇİŞ

TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ'NE KARŞI TERCİH EDİLMİYEN
LİBERAL KALKINMA REÇETESİ: İSTANBUL İKTİSAT KOMİSYONU
RAPORU, 1924-1926 91

Cihan Güneş (ORCID: 0000-0001-5773-3721)

DEĞİŞEN DÜZENE DİRENEN AKTÖRLER: İSKENDERUN'DA SOSYO-
EKONOMİK YAPI, KIRILMALAR VE SÜREKLİLİKLER (1890-1948).....127

Mustafa Can Güripek (ORCID ID: 0000-0003-2231-7810)

DÖRDÜNCÜ KISIM

ALANIN VE KAYNAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

2000-2026 YILLARI ARASINDA OSMANLI İKTİSAT TARİHİ ÜZERİNE
İNGİLİZCE AKADEMİK LİTERATÜRÜN SİSTEMATİK TARAMASI VE
DEĞERLENDİRMESİ 217

Aytuğ Zekeriya Bolcan (ORCID: 0000-0002-5162-4337)

BİR İKTİSADÎ BİLGİ MECRASI OLARAK DERSAADET TİCARET ODASI
GAZETESİ (1307-1312 / 1891-1897): İKTİSAT, İŞLETME, TİCARET VE
FİNANS TARİHİ BAKIMINDAN TEMATİK BİR OKUMA 241

Ü. Serdar Serdaroğlu (ORCID: 0000-0002-1357-4201)

DİZİN 267

STUDIES IN OTTOMAN-TURKISH ECONOMIC HISTORY – I ECONOMIC AND SOCIAL STRUCTURES, RUPTURES AND CONTINUITIES FROM EMPIRE TO REPUBLIC

ÖZET

Osmanlı-Türkiye İktisat Tarihi Araştırmaları serisinin ilk cildi olan bu kitap, imparatorluktan ulus-devlete uzanan uzun tarihsel süreçte iktisadi ve sosyal yapıların geçirdiği dönüşümü, kırılmalar ve süreklilikler ekseninde ele alan altı özgün araştırmayı bir araya getirmektedir. Dört kısımdan oluşan eserin ilk kısmı, klasik düzenin çözülmesini 16. yüzyıl fiyat devriminin Osmanlı maliyesi, vakıf gelirleri ve medrese sistemi üzerindeki etkileri ile suhte ayaklanmaları arasındaki bağ üzerinden tartışmaktadır. İkinci kısım, uzun 19. yüzyılda para, servet ve aktörler meselesini iki farklı ölçekte incelemekte; II. Mahmud dönemi taşşış politikasını ve Cedid Beşlik uygulamasının mali sonuçlarını ele almakta, Sultan Abdülmecid'in kızı Fatma Sultan'ın tereke kayıtları üzerinden hanedan servetinin bileşimini ve elit tüketim kalıplarını çözümlemektedir. Üçüncü kısım, imparatorluktan Cumhuriyet'e geçişi, 1924 tarihli İstanbul İktisat Komisyonu Raporu'nun temsil ettiği "tercih edilmeyen" liberal kalkınma alternatifi ile İskenderun örneğinde liman kenti aktörlerinin siyasal rejim değişimleri karşısındaki süreklilik ve dönüşümü üzerinden değerlendirmektedir. Dördüncü kısım ise alanın kendisine yönelmekte; 2000-2026 arasında yayımlanan İngilizce akademik literatürün sistematik bir taramasını sunmakta ve Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'ni (1891-1897) iktisat, işletme, ticaret ve finans tarihi bakımından tematik bir okumaya tabi tutmaktadır. Arşiv belgelerinden nicel serilere, mikro tarihten bibliyometrik değerlendirmeye uzanan metodolojik çeşitliliğiyle kitap, Osmanlı-Türkiye iktisadi dönüşümünün ne salt bir kopuş ne de kesintisiz bir süreklilik anlatısına indirgenebileceğini; merkezî politikaların ancak sahadaki karşılıklarıyla birlikte okunduğunda anlam kazandığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı iktisat tarihi, Türkiye iktisat tarihi, kırılma ve süreklilik, taşşış ve para tarihi, servet ve tereke, liman kentleri ve ticaret ağları, iktisadi düşünce ve kalkınma politikaları, iktisat tarihi yazımı.

ABSTRACT

As the first volume of the series *Studies in Ottoman–Turkish Economic History*, this book brings together six original studies that examine the transformation of economic and social structures along the axis of ruptures and continuities across the long trajectory from empire to nation-state. Organised in four parts, the volume opens by discussing the unravelling of the classical order through the effects of the sixteenth-century price revolution on Ottoman public finance, waqf revenues and the medrese system, and their connection to the suhte uprisings. The second part addresses money, wealth and economic actors in the long nineteenth century at two different scales: it analyses the debasement policy of the reign of Mahmud II and the fiscal consequences of the Cedid Beşlik issues, and it reconstructs the composition of dynastic wealth and elite consumption patterns through the probate records of Fatma Sultan, daughter of Sultan Abdülmecid. The third part treats the transition from empire to republic by way of the "unchosen" liberal development alternative represented by the 1924 Report of the Istanbul Economic Commission, and the continuity and transformation of port-city actors in İskenderun across successive changes of political regime. The fourth part turns to the field itself, offering a systematic review of the English-language scholarship published between 2000 and 2026 and a thematic reading of the Dersaadet Chamber of Commerce Gazette (1891–1897) from the perspectives of economic, business, commercial and financial history. With a methodological range extending from archival documents and quantitative series to micro-history and bibliometric assessment, the book argues that Ottoman–Turkish economic transformation can be reduced neither to a narrative of pure rupture nor to one of unbroken continuity, and that central policies acquire meaning only when read together with their local manifestations.

Keywords: Ottoman economic history, Turkish economic history, rupture and continuity, debasement and monetary history, wealth and probate inventories, port cities and trade networks, economic thought and development policy, economic historiography.